

НАСЛЕДНИК НА ПОМОЛУ

Из Ирака и Авганистана увелико стижу критике америчких војника о карабину М4. Посебно је истицана склоност ка прегревању, гласнији пуцањ због скраћене цеви и додатно оптерећење делова оружја услед смањене дужине гасног система. О новом оружју се увелико прича, а карабин НК416, фирме „Хеклер и Кох“, намеће се као озбиљан супарник и могући наследник пушке М16 и карабина М4.

Од времена Вијетнамског рата стандардна војничка пушка армије САД је позната М16 у калибру 5,56x45 мм и варијантама од М-16А1 до А4. Међутим, с временом се указала потреба за скраћеном верзијом те пушке, односно карабином. Формацијски, он је првенствено требало да буде додељен позадинским јединицама, штапском особљу, а нарочито посадама оклопних возила, као замена за аутомат М3 у калибру .45, који датира још од Другог светског рата. Да би испунили тражене спецификације, „Колтови“ инжењери су скратили цев на 14,5 инча (36,3 цм) и изменили њен профил тако да се може причврстити потцевни бацач граната М203, додали телескопски кундак, који је на првим серијама имао само четири, док на новим има шест позиција. Уз то, пројектован је нови горњи део лежишта затварача на који се монтирају, по модуларном принципу, различити нишански системи.

Ново оружје, које је усвојено у наоружање 1994. године, названо је карабин М4 и са пушком М16 има више од 80 одсто за-

једничких делова, чиме је поједностављена обука и олакшана логистика. Одмах се уочава да је нова конфигурација карабина врло погодна за борбу на блиском одстојању и у урбаној средини, а и за потребе ваздушно-десантних и специјалних јединица.

Стандардни М4 може дејствовати јединичном ватром и рафалима од три метка, док М4А1 при аутоматској паљби нема граничник, тако да дејствује и дугим рафалима. Потоњу варијанту усвојиле су специјалне јединице као Delta, Seals и ренцери, а уз њих и полицијски противтерористички (SWAT) тимови. Ефикасан домет М4 је мањи него код пушке М16 и износи око 150 метара (максималан ефикасан домет је 400 м). Ипак, многи аналитичари сматрају да на циљеве који су на већем одстојању од 300 м треба дејствовати само из снајперског оружја или митралеза.

На захтев USSOCOM (Команде за специјалне операције армије САД), развијена је и усвојена варијанта М4А1 SOPMOD (Special Operations Peculiar Modification), односно посебна модификација за специјалне опера-

ције, која се састоји од самог карабина, скраћеног потцевног бадача граната M203 са нишаном, пригушивача КАС, задњег механичког нишана, ласерско-инфрацрвеног обележивача AN/PEQ-2A, оптичког нишана ACOG, ноћног нишана и предњег вертикалног рукохвата. Ту варијанту је, осим USSOCOM, усвојио и британски и аустралијски SAS.

НЕДОСТАЦИ

Познато је мноштво проблема који су пратили пушку M16 током Вијетнамског рата. По завршетку тог конфликта, војска САД се махом ангажовала у мировним операцијама. Изузетке чине инвазија Гренаде и Панаме, операција *Пустинска олуја* и ангажовање у Сомалији, али су то била временски краткотрајна дејства да би се уочили евентуални недостаци побољшаног модела M16A2.

У борбама против глобалног тероризма, коју је влада САД прогласила након напада 11. септембра 2001, изведене су инвазије на Авганистан и Ирак, земље у којима је конфигурација терена таква да представљају неке од најнегостопријемљивијих области на свету. У таквим условима ратовања са терена ускоро су почеле да пристижу критике у вези са карабином M4. Посебно је истицана склоност ка прегревању, гласнији пуцањ због скраћене цеви и додатно оптерећење делова оружја услед смањене дужине гасног система. Статистички гледано, 34 одсто војника ангажованих у Авганистану жалило се да предњи рукохват звезка и постаје врео при дужем ватреном дејству, 35 одсто уз прибор за чишћење оружја мора да користи чачкалице и четкице за бријање, док је 20 одсто известило о застојима.

Наведени проблеми приморали су војнике да носе шипку за чишћење бочно причвршћену уз цев карабина, како би могли избацити метак, у случају да се заглави у лежишту. Примери су бројни.

Породица НК 416

НОВЕ ТЕХНОЛОГИЈЕ

Бивши заменик начелника Генералштаба Копнене војске генерал у пензији Џек Кин, који се ангажовао на пројекту X8, изјавио је за „Army Times“: – Ми не тврдимо да су M4 и M16 лоши, већ је суштина ствари у чињеници да се технологија мења сваких десет до петнаест година и да би се ми морали мењати уз њу, а то није био случај. Предуго смо занемарили овај проблем. Наши војници заслужују најбољу пушку – не само добру, већ најбољу.

ДУГ ПУТ ДО ИЗМЕНЕ

Марински генерал у пензији, Вилијем Кејс, један од водећих људи фирме *Колт*, произвођача M16/M4, рекао је за „Army Times“:

– *Колт* производи оно што војска тражи на основу тачних спецификација које војска утврђује. Када желимо да унесемо измену за коју верујемо да би побољшала оружје, морамо за то добити дозволу од војске, а то није лак поступак. Требало нам је 20 година да би се променила опруга извлакача. Увек је одговор био – па ова ради сасвим добро.

Током операције *Анаконда*, капетан Нејт Селф из 75. пука ренџера налазио се у хеликоптеру који се присилно приземљио након поготка ракетом из РПГ-а. Капетан је отворио ватру по муџахединима, али му се након другог испаленог метка карабин M4 заглавио. Повлачењем затварача утврдио је да је метак заглављен у лежишту, те је угурао спреда у цев шипку за чишћење како би

избацио метак, али се она поломиле. На крају је одбацио свој M4 и узео карабин рањеног ренџера. Тај официр је за храброст испољену тог дана у планинама Шах-и-Кот одликован Сребрном звездом, али остаје чињеница да је одликовање зарадио оружјем другог војника, јер је његово било неупотребљиво. Капетан Селф напомиње да је његова јединица своје M4 чувала покривене у шатору, како би их заштитила од песка и прашице.

Наредник из чете Б, 2. батаљона 504. подобреног пука, који је боравио у Авганистану од априла 2005. до марта 2006. године, говори о погибији свог колеге, кога је противник усмртио поготком у лице баш због тога што му се оружје заглавило. Песак ирачких пустиња је само погоршао постојеће проблеме. Припадник 3. пешадијске дивизије је за свој карабин написао да „затаји у лошим условима и тешко га је одржати чистим“, а његов саборац је изјавио: „Знам да добро и прецизно ради када је чист, али понекад затреба да тако ради и када је запраљан“. Војник из 25. пешадијске дивизије је рекао да M4 у пустињским условима затаји чим у њега доспе мало песка, те додао да се понекад дешавало да утроше више времена на чишћење оружја него на пуцање.

У добро познатом догађају из 2003. године, током првих дана инвазије на Ирак, део 507. чете за техничко одржавање и ремонт одвојио се од главне колоне и упао у заседу на прилазима граду Насирија. Ирачки војници убили су 11, а заробили шест америчких војника, међу њима и Џесику Линч, чију су каснију судбину интензивно пратили амерички медији.

Мање је позната чињеница да су се заробљени војници накнадно жалили на своје M16, а и на пушкомитраљеж M249 SAW, који су, како су навели, махом затајили током борбе.

Разводник Патрик Милер, који је одликован Сребрном звездом, успео је пушком M16 да неутралише послужиоце ирачког ми-

нобачаца, али уз велике проблеме јер је могао дејствовати само јединачном палбом. После првог хица, други метак је застао на улазу у лежиште. Милер га је убацио потискивачем, који се налази на лежишту М16 (и намењен је директном потискивању затварача у комору). Проблем се поновио након следећег хица, те је променио два оквира али без резултата, што је значило да неисправан оквир није узрок проблема. Схвативши да му је потребно више времена за измену оквира него да ударцима по потискивачу убаци метак у лежиште, одлучио се за потоње решење и са неколико удараца убацивао је наредни метак у цев, све време под непријатељском ватром. Када је неутралисао минобачачко гнездо, приметио је да његови саборци имају исте проблеме са својим оружјем. Окренуо се и, видевши да им се приближава педесетак ирачких војника, урадио је једину ствар која му је остала на располагању – одбацио пушку и предао се.

У USSOCOM-у су још 2001. године уочене проблеме при употреби карабина М4 документовали у извештају о „Недостацима карабина М4А1 5,56 мм и система у вези са њим, уз решења: оперативна и техничка студија са анализом алтернатива“. Према том извештају, М4 је „застарели оперативни систем“, за који је препоручена „измена дизајна и/или замена постојећег система позајмице барутних гасова“. Скраћена цев и гасни цилиндар описани су као „суштински промашај“, а проблеми у раду груписани као „застоји при избацивању чаура“ и „застоји при извлачењу чаура“.

То није једина студија о тој теми. Марински корпус је крајем лета 2002. спровео компаративно испитивање карабина М4 и пушке М16А4 у бази Квантико, држава Вирџинија. Тада је уочено да М4 има три пута више застоја од М16. Наиме, током 69.000 испалених метака, карабини су имали 186 застоја, а пушке 61. Најчешћи застоји су били при доношењу метка, при опаљењу, застој при извлачењу чаура и услед истрошеног или сломљеног дела на оружју. Војска је спровела слично испитивање од октобра 2005. до априла 2006. године, када је по

ИСПИТИВАЊЕ

У јесен 2007. године, спроведено је упоредно испитивање неколико модела дугих цеви у комори са прашином опитног полигона у Абердину, држава Мериленд. Испалено је по 6.000 метака из десет карабина М4, пушка FN USA Mk16, НК 416 и НК ХМ-8. Потоње оружје показало је најбољи резултат, јер је имало 116 мањих и 11 већих застоја. Пушка Mk16 је забележила укупно 226 застоја, НК416 – 233, а карабин М4 се најлошије исказао са 863 мања и 19 већих застоја. Већим застојима сматрају се они који захтевају интервенцију оружара, јер их војници не могу отклонити.

Представници војске су интерпретирали резултате као повољне, јер је највећи део застоја сврстан у тип 1, који захтева до 10 секунди за отклањање, а уз то наводе да је 98 одсто од 60.000 метака испалено без проблема. Међутим, један члан конгресне администрације има другачије мишљење. У изјави за сајт military.com, он истиче да се овде „не тражи инструмент за неурохируршке операције. Пушка треба да уради три ствари: да опали сваки пут када се притисне обарач, да погоди тамо где нишаните и да метак има довољну зауставну моћ“.

С обзиром на то да је М4 имала 882 застоја, то значи један застој на сваких 68 испалених метака. Оквир М4 има 30 метака, те би то био један застој на сваки трећи оквир. Војни званичници и то не сматрају проблемом, јер се у размени ватре просечно испали до 140 метака, а уз то наводе да се резултати теста не могу сматрати дефинитивним јер карабини нису редовно чишћени, а што би војници на терену свакако урадили. Међутим, остаје чињеница да су се у истоветним условима теста остала оружја исказала као далеко поузданија: Мк16 је имала један застој на сваки 265 испалени метак, НК на 257, а ХМ-8 тек на сваки 472 метак.

Карабин М-4 са додатном опремом

десет нових М16 и М4 испалило у просеку 5.000 метака између два застоја.

СУШТИНА ПРОБЛЕМА

Проблеми испољени на систему М16/М4 делом су повезани са оружјем, а и са метком који се користи. Вишегодишње ратне операције у условима где владају пек и прашина само су истакле те слабости. Наиме, оружја функционишу на принципу гасног система који преусперва барутне гасове како би се испалила чаура избацила из лежишта, а убацио следећи метак. При том, барутне честице директно се убацију у лежиште затварача, што пре или касније доводи до застоја. То захтева свакодневно и пажљиво чишћење оружја, с тим да се у пустињским условима за подмазивање не сме користити уље, чија би употреба само по-

горшала стање, већ графитни прах. Уз то, оквири се израђују од алуминијума, па им се усне релативно лако криве при грубом руковању, што доприноси застоју. Амерички извори наводе да је овај гасни систем осетљив на барут којим су напуњени меци, и серија барута инфериорног квалитета брзо резултује застојем на оружју. Такође се наводи да је од значаја и чињеница да ниједна новија јуришна пушка не копира гасни систем и затварач М-16.

Још током инвазије Панаме уочено је да метак М855/SS109, са зрном од 62 грејна, нема довољну зауставну моћ, те је често потребно неколико погодака да би се онеспособио противнички војник. Слаба пробојност тог зрна испољила се и при погоцима у делове неоклопљених возила као што су ветробрани и врата. Да би се неутралисао возач, морала се користити муниција калибра 7,62x51 мм. У Ираку су зидови стамбених објеката махом изграђени од блокова од шљаке, које тане 5,56 мм не може да пробије.

Из наведених разлога поједини маринци користили су заплећене АК-47, за које признају да су тежи и мање прецизни од њихових М16/М4, али су зато далеко поузданији. Оно што су многи тражили јесте оружје које ће имати компактност,

прецизност и малу тежину карабина са једне, а поузданост калашњикова са друге стране.

Током више од 40 година, колико М16 постоји у армији САД, покренуто је неколико развојних пројеката са циљем изналажења и усвајања нове, савршене стандардне војничке пушке. У последњих седам година, за ХМ-29 потрошено је више од 100 милиона долара и још је у фази прототипа. Иначе, то је двојни систем који са доње стране има карабин калибра 5,56 мм, а са горње бацач граната калибра 25 мм, којим се може избаци граната са распорскавањем у ваздуху до одстојања од 1.000 м и тако, бар теоретски, неутралисати непријатељева жива сила у заклону. Уз то, то оружје је три пута теже од М4, јер има масу од 18 фунти (8 кг). Пројект ХМ8, који обухвата породицу дугих цеви, након три године испитивања и 33 милиона

утрошених долара, отказан је октобра 2005. године из неутврђених разлога.

Одговор ипак постоји, и дала га је фирма „Хеклер и Кох“ (НК).

ОЗБИЉАН СУПАРНИК

После успешно спроведеног програма модификација ради побољшања британске војничке пушке SA80/L85A1, у НК су одлучили да освоје америчко тржиште комплетом за измену горњег дела лежишта затварача на оружјима система M16/M4, како би се отклонили сви до тада присутни проблеми. Од пушке НК G36 преузет је систем гасног клипа кратког хода, који је заменио директни систем M16, тако да барутне честице не заостају у лежишту чак ни након дуге палбе. Нови систем је самоподешавајући и поуздано ради у цевима различитих дужина. Сама цев се израђује поступком хладне обраде метала и има много дужи век. Поједностављено је расклапање оружја, којим се рукује на исти начин као и са M16/M4. Поузданост је вишеструко проверена урањањем у воду, потапањем у блато и затрпавањем у песак, након чега је оружје и даље беспрекорно функционисало.

Ново оружје, названо НК416, масе 3,31 кг уз цев од 267 мм, односно 3,5 кг са цеви од 368 мм, има каденцу од 700 до 900 метака у минути. Произвођач ускоро планира производњу још два модела са цеви-

ма дужине 419, односно 508 мм, а осим комплета за надоградњу карабина M4, НК416 нуди се и као комплетан производ фирме НК.

Специјалне јединице армије САД одмах су спровеле испитивање новог карабина, испаливши око 250.000 метака, и утврдиле да се застоји јављају просечно једном на 15.000 метака, што је три пута боље од M4. Чим је НК416 2004. године проглашен спремним за производњу, USSOCOM је купила 500 примерака. Од тада до данас користе га припадници јединице Delta и елитни морнарички специјалци Seals тима 6.

Априла 2007. године, Норвешка је потписала уговор о куповини 8.200 НК416, а такође су га усвојиле и оружане снаге Малезије и обалска стража Тајвана.

У условима постојања више него квалитетног комплета за надоградњу постојећих карабина M4, те познатих проблема око система M16/M4, логично би било очекивати да војска САД наручи ХК416, чија цена износи од 800 до 1.400 долара, у зависности од обима и врсте додатне опреме која иде уз основни комплет. Тиме би сви постојећи проблеми везани за основно војничко оружје били решени за дужи период. Међутим, то се није догодило. Војска САД је известила да планира набавку још 100.000 нових карабина M4 током фискалне 2008. године, по цени од 800 долара за основни модел, односно 1.300 долара са додатном опремом, коју чине механички нишани, седам оквира, ремник и Пикатини шина.

Укупна цена уговора са фирмом „Колт“ износи 375 милиона долара за оружје и 150 милиона долара за додатну опрему. Посебну пажњу привукла је чињеница да се нови, велики уговор потписује на основу спецификација старих 15 година, без тендера и без разматрања постојања неког бољег система који се у међувремену појавио, а што би у овом случају био ХК416.

Војска је свој став објаснила у саопштењу од 2. априла 2007, где се истиче да је „... М4 доказао своју вредност на бојишту јер је прецизан, лак за одржавање и употребу. Више пута је побољшан и у изради се користи најновија технологија.

Према резултатима анкете спроведене међу 2.600 војника, повратника

из Авганистана и Ирака, они су у великој већини изразили задовољство са М4“. Међутим, према подацима са сајта defense-tech.org, око 30 одсто војника је током поменутих анкета изјавило да би карабин M4 требало заменити другим оружјем или усвојити ефикаснију муницију. Деведнаест одсто војника навело је застоје на M4 који су им се десили током борбе, с тим да је петина напоменула како су застоји били такве природе да им је даље ватрено дејство било онемогућено.

Осим магазина „Army Times“ и организације ратних ветерана Soldiers for the Truth, те других писаних медија, за цео случај заинтересовао се и сенатор Том Кобурн, који се 17. априла 2007. писмено обратио министру Коплене војске, изражавајући своју забринутост намером војске да купи велику количину карабина без икаквог упоредног испитивања. Сенатор наводи да за војника ништа није важније од његове пушке, те да једноставно нема оправдања за то што војницима није обезбеђено најбоље могуће оружје. С обзиром на дуготрајне проблеме везане за поузданост M16, на којој је базиран M4, а и на чињеницу да су поједини произвођачи током година испробали и отпочели производњу оружја која су, по доступним извештајима, знатно поузданија, неприхватљиво је да се не организује слободно и отворено надметање тих оружја, пише сенатор и захтева увид у извештаје из Ирака и Авганистана о поузданости M4, те о радњама које војска предузима како би решила постојеће проблеме.

УПОРЕДНИ ТЕСТ

Руководилац погона НК у САД генерал-мајор у пензији Мејер у изјави за „Army Times“ каже како чињеница да се војници САД после 40 година боре у принципу истим оружјем, које је он као капетан војне полиције носио у Вијетнаму, указује да војска придаје низак степен приоритета стрелачком наоружању. Уз то, додао је, да је одлука о коришћењу истог оружја већ 42 године кратковидна, и предлаже да се организује упоредно тестирање, па ако се оружје, старо 42 године, покаже боље од НК416, фирма НК неће упутити било какву жалбу на резултате тестирања.

Истрага „Army Times“ указала је да су извештаји USSOCOM, који су указивали на суштинске недостатке карабина M4, игнорисани због заслепљености футуристичким оружјима као што су XM29 и XM8.

Критичари одлуке о набавци истичу да се, ако је војска већ одлучила да потроши 525 милиона долара за још једну набавку M4, питање упоредног испитивања ради дефинитивног изналажења бољег оружја намеће као морални и финансијски императив. ■

Др Александар МУТАВЦИЋ

Пушка НК 416 је поуздана у свим условима употребе

МОНОПОЛСКИ ПОЛОЖАЈ

Помоћник сенатора Кобурна изјавио је да је Колт након самог помињања отвореног упоредног надметања 2006. године знатно умањио цену M4 и додатне опреме, што би могло указивати на чињеницу да је фирма користила свој монополистички статус да оформи превисоку цену.